

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 54

(2000-2001)

Om lov om endringer i lov om
domstolene og lov om fri rettshjelp mv.
(postforkynning og utvidet adgang til fri
sakførsel i Høyesterett mv.)

*Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 30. mars 2001,
godkjent i statsråd samme dag.*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Justisdepartementet legger i denne proposisjonen frem forslag til endringer i flere lover. Forslagene gjelder utvidet adgang for Høyesterett til å oppnevne prosessfullmektig på det offentliges bekostning, utelukkelse av stortingsrepresentanter til valg som meddommere/lagrettemedlemmer/skjønnsmenn/jordskiftemeddommere, mulighet for utenriksstasjonene til å postforkynne dokumenter samt en bestemmelse om at namsmyndigheten bør varsle sosialkontorene ved begjæring om fravikelse av fast eiendom. Proposisjonen bygger på høringsbrev av 28. september 1999. En del av de øvrige forslagene i høringsbrevet er allerede fulgt opp ved lov 3. mars 2000 nr. 13 og Ot.prp. nr. 18 (2000-2001). Høringsbrevets forslag til revisjon av utdragsloven møtte imidlertid stor motstand i høringsrunden. Departementet vil se nærmere på problemstillingene, og forslaget er derfor ikke fulgt opp i denne proposisjonen. Heller ikke høringsbrevets forslag om å fastsette en øvre aldersgrense for meddommere er innarbeidet i proposisjonen. Dette forslaget vil bli vurdert av et utvalg som skal se nærmere på reglene for valg av lekdommere.

Det første forslaget i denne proposisjonen gjelder utvidet adgang for Høyesterett til å oppnevne prosessfullmektig på det offentliges bekostning, jf. punkt 3 nedenfor. Etter gjeldende rett avgjøres søknader om fri sakførsel av fylkesmannen om ikke annet følger av §§ 18-22, jf. lov om fri rettshjelp § 17. I visse tilfeller er avgjørelsen overlatt til den rett eller det forvaltningsorgan som har saken til behandling, jf. oppregningen i lov om fri rettshjelp §§ 18-22. Høyesterett har i dag ikke anledning til å innvilge fri sakførsel i saker som faller utenfor oppregningen, men som vil kunne ha prinsipiell interesse. Av hensyn til Høyesteretts rettsavklarende funksjon bør også slike saker kunne prøves for Høyesterett uten at man pådrar seg utgifter til prosessfullmektig. Departementet foreslår derfor at Høyesterett skal kunne innvilge fri sakførsel når saken er prinsipiell selv om en part ikke fyller de økonomiske vilkårene i rettshjelploven § 8.

For det andre foreslås det å føye Stortingets representanter og vararepresentanter til listen i domstolloven § 66 slik at denne gruppen utelukkes fra å bli valgt til meddommere, lagrettemedlemmer, jordskiftemeddommere og skjønnsmenn. Det vises til punkt 4 nedenfor. Endringen er begrunnet i at det utad ellers kan oppfattes som en uheldig sammenblanding av rollen som lovgiver og rollen som dommer. Som følge av denne endringen foreslår departementet at verv som medlem av Stortinget strykes fra listen i domstolloven § 105 over verv som regnes som gyldig forfall for meddommere og lagrettemedlemmer. Det anses ikke lenger å være behov for regelen.

Videre foreslås det å gi utenriksstasjonene en generell adgang til å postforkynne dokumenter, jf. endring i domstolloven § 180 tredje ledd nytt annet punktum, jf. punkt 5 nedenfor. Forslaget er begrunnet i et ønske om å effektivisere forkynningsprosessen da man nå opplever en ikke ubetydelig økning i antall begjæringer om forkynning i utlandet.

For det fjerde foreslås å gi en bestemmelse som gir namsmyndigheten en oppfordring til å varsle sosialkontoret ved begjæring om fravikelse av fast eiendom, jf. tvangsfullbyrdsloven § 13-6 nytt tredje ledd. Det vises til punkt 6

nedenfor. Flere steder i landet har man allerede i dag en slik varslingsordning. Det foreslås en lovendring for å sikre en enhetlig praksis.

2 Bakgrunn for lovforslaget

Justisdepartementet sendte 28. september 1999 ut et høringsbrev om endringer i rettergangslovgivningen m.m. Høringsfristen var 6. desember 1999. Adressater for denne høringen var:

- Finansdepartementet
- Kommunal- og arbeidsdepartementet
- Utenriksdepartementet
- Landbruksdepartementet
- Sosial- og helsedepartementet
- Fylkesmennene
- Høyesterett
- Lagmannsrettene
- By- og herredsrettene
- Riksadvokaten
- Statsadvokatene
- Oslo politidistrikt
- Bergen politidistrikt
- Trondheim politidistrikt
- Asker- og Bærum politidistrikt
- Kristiansand politidistrikt
- Bodø politidistrikt
- Oslo kommune
- Bergen kommune
- Trondheim kommune
- Kristiansand kommune
- Stavanger kommune
- Fredrikstad kommune
- Hamar kommune
- Tvedestrand kommune
- Volda kommune
- Narvik kommune
- Den norske Dommerforening
- Den Norske Advokatforening
- Norges Juristforbund
- Politiembetsmennenes landsforbund
- Norges lensmannslag
- Kommunenes Sentralforbund
- Samarbeidsutvalget for forliksråd og hovedstevnevitner i byene
- Forsvarergruppen av 1977
- Bergen Forsvarerforening
- Statens Eldreråd
- Norsk Pensjonistforbund
- Universitetet i Oslo, Det juridiske fakultet
- Universitetet i Bergen, Det juridiske fakultet
- Universitetet i Tromsø, Det juridiske fakultet

Følgende høringsinstanser har avgitt uttalelse om de spørsmål som denne proposisjonen tar opp:

Om lov om endringer i lov om domstolene og lov om fri rettshjelp mv. (postforkynning og utvidet adgang til fri sakførsel i Høyesterett mv.)

- Borgarting lagmannsrett
- Agder lagmannsrett
- Trondheim byrett
- Asker og Bærum herredsrett
- Nord-Troms herredsrett
- Namdal sorenskriverembete
- Halden sorenskriverembete
- Inderøy sorenskriverembete
- Stjør- og Verdal sorenskriverembete
- Solør sorenskriverembete
- Heggen og Frøland sorenskriverembete
- Hadeland og Land sorenskriverembete
- Senja sorenskriverembete
- Romsdal sorenskriverembete
- Trondheim byfogdembete
- Hordaland statsadvokatembeter
- Asker og Bærum politidistrikt
- Trondheim politidistrikt
- Bodø politidistrikt
- Den Norske Advokatforening
- Norges lensmannslag
- Politiembetsmennens landsforening
- Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
- Kommunenes Sentralforbund
- Bergen kommune
- Samarbeidsutvalget for forliksråd og hovedstevnevitner i byene
- Borgerrettsorganisasjonen i Norge

3 Om utvidet adgang for Høyesterett til å oppnevne prosessfullmektig på det offentliges bekostning

3.1 Forslaget i høringsbrevet

I *høringsbrevet* fra Justisdepartementet 28. september 1999 forslag nr. 6 om utvidet adgang for Høyesterett til å oppnevne prosessfullmektig på det offentliges bekostning heter det:

«Utvidet adgang for Høyesterett til å oppnevne prosessfullmektig på det offentliges bekostning

Høyesterett har i brev 24. mars 1997 til Justisdepartementet foreslått at Høyesterett gis utvidet kompetanse til å oppnevne prosessfullmektig på det offentliges bekostning. Høyesterett har redegjort nærmere for forslaget i brev 21. desember 1998 og 18. januar 1999.

Høyesterett foreslår at følgende lovtekst tas inn i rettshjelploven (lov 13. juni 1980 nr 35):

«Når en sivil sak er henvist til behandling i Høyesterett, kan retten gi bevilling til fri sakførsel selv om en part ikke fyller de økonomiske vilkår i § 8 så fremt det finnes rimelig ut fra sakens prinsipielle interesse eller av andre grunner.»

Om bakgrunnen for forslaget skriver Høyesterett i brevet 24. mars 1997:

«I noen sivile ankesaker for Høyesterett har det oppstått behov for å kunne oppnevne prosessfullmektig på det offentliges bekostning i større grad enn det som følger av dagens lovgivning. Etter at to-instansreformen trådte i kraft vil det være aktuelt å henvise til behandling i Høyesterett flere sivile ankesaker av prinsipiell eller generell interesse. I en del slike saker er den ankende part i en vanskelig økonomisk situasjon og hans sjanse til å vinne fram bedømmes som tvilsom. Hvis man da utfra hensynet til prejudikatsinteressen velger å henvise, kan parten komme i enda verre situasjon, f.eks. kausjonssaker. Likeledes kan det være spørsmål om ikke Høyesterett for fremtiden bør henvise til behandling flere saker som konkret gjelder små beløp, men som har stor generell betydning. En del slike saker blir nok ikke påanket fordi omkostningene blir for store. Behovet for å kunne oppnevne prosessfullmektig på det offentliges bekostning antas således å ville øke noe.»

Høyesterett skriver videre, i brevet 18. januar 1999:

«Et av Høyesteretts hovedmål er å arbeide for rettsavklaring i samfunnet. Når rettsavklaring har en selvstendig verdi, kan det være naturlig at private parter innrømmes fri sakførsel i saker av særlig prinsipiell interesse.

Som påpekt (...) er det grunn til å tro at en del saker som gjelder mindre beløp, i dag ikke blir påanket til Høyesterett fordi partene frykter at saksomkostningene vil bli for store. Disse sakene kan likevel ha prinsipiell betydning, og det vil være uheldig om Høyesterett ikke får slike saker til behandling, idet en avklaring her også vil komme andre enn de konkrete partene til gode.»

Høyesteretts forslag omfatter bare sivile saker behandlet i avdeling. I 1998 behandlet Høyesterett 94 sivile saker i avdeling. Høyeste-

rett opplyser at det ikke er mulig å oppgi eksakt hvor mange slike saker Høyesterett kommer til å behandle årlig fremover, men det anslås at tallet vil ligge på omkring 100.

Fri sakførsel etter rettshjelploven innvilges som hovedregel bare personer, jf. rettshjelploven § 4 første ledd. Høyesterett antar at en slik avgrensning også vil være hovedregelen i forhold til Høyesteretts forslag til ny bestemmelse. I 1998 opptrådte totalt 68 privatpersoner som parter i de sivile sakene for Høyesterett. Av disse 68 ble det innvilget fri rettshjelp til minst 19 personer med hjemmel i rettshjelploven slik den lyder i dag. Dersom alle øvrige privatpersoner skulle ha blitt innvilget fri rettshjelp etter Høyesteretts forslag til ny bestemmelse, ville det altså dreie seg om 49 personer. Høyesterett påpeker imidlertid at det må antas at «flere av disse ikke ville ha blitt innvilget fri sakførsel på bakgrunn av sakens karakter, jf ordlyden i forslaget: «..såfremt det finnes rimelig ut fra sakens prinsipielle interesse eller av andre grunner.»

Høyesterett finner det vanskelig å anslå de økonomiske konsekvensene av forslaget fordi avgjørelsen vil være skjønnsmessig og fordi det vil avhenge av hvilke saker som inntas. Det må videre tas hensyn til at det allerede i dag innvilges fri sakførsel for Høyesterett. Videre at saksomkostninger i en del saker vil bli tilkjent fra motparten slik at det offentlige ikke vil bli belastet.

Departementets vurdering:

Lovforslaget vil, dersom det blir gjennomført, gi Høyesterett en vid skjønnsmessig adgang til å pådra det offentlige utgifter til fri sakførsel. Kriteriene «sakens prinsipielle interesse» og «andre grunner» er likevel reelle rettslige vilkår som Høyesterett må forholde seg til. Videre må det foreligge «særlige grunner» dersom rettshjelp skal gis til andre enn privatpersoner, jf. rettshjelploven § 4 første ledd.

Når det gjelder de økonomiske konsekvensene, antar Justisdepartementet at det må påregnes ekstrakostnader for det offentlige i størrelsesorden 1-2 millioner kroner pr. år. I 1996 belastet Høyesterett Justisdepartementets budsjettpost 470.70 (fri sakførsel etter rettshjelploven) med kr 2 520 253,-. I 1997 var beløpet kr 2 781 308,- og i 1998 var det kr 2 379 428,-.

Justisdepartementet deler Høyesteretts oppfatning av at det vil kunne være uheldig om ikke Høyesterett får til behandling saker som gjelder mindre beløp, men som kan ha prinsipiell interesse.

Justisdepartementet er derfor enig i at det bør vurderes om det skal innføres en regel som foreslått av Høyesterett i rettshjelploven. Da forslaget gjelder dispensasjon fra de økonomiske vilkårene for å få fri sakførsel, foreslår departementet at forslaget inntas i rettshjelploven som nytt annet ledd i § 10.»

Høyesteretts forslag er også omtalt i St.meld. nr. 25 (1999-2000) Om fri rettshjelp side 70.

3.2 Høringsinstansenes syn

De fleste høringsinstansene som uttaler seg om spørsmålet støtter forslaget om å utvide Høyesteretts adgang til å oppnevne prosessfullmektig på det offentliges bekostning. Dette gjelder *Borgarting lagmannsrett, Nord-Troms herredsrett, Stjør- og Verdal sorenskriverembete, Senja sorenskriverembete, fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Den Norske Advokatforening og Borgerrettsorganisasjonen i Norge.*

Den Norske Advokatforening tilføyer at Tvistemålsutvalget på generelt grunnlag bør vurdere muligheten for at det offentlige kan pålegges å bære saksomkostninger i tilfeller hvor underinstansens dom endres av ankedomstolen.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag foreslår en endring av ordlyden i forslaget for å få klarere frem at Høyesterett ikke kan innvilge en part fri rettshjelp før Kjæremålsutvalget har samtykket i at saken fremmes og mener dette kommer klarere frem dersom tvistemålslovens begrepsbruk legges til grunn. På denne bakgrunn foreslås følgende ordlyd:

«Når Høyesteretts kjæremålsutvalg har samtykket i at en sivil sak fremmes for Høyesterett, kan retten gi bevilling til fri sakførsel selv om en part ikke oppfyller de økonomiske vilkår i § 8 så fremt det finnes rimelig ut fra sakens prinsipielle interesse eller av andre grunner.»

Fylkesmannen uttaler videre:

«Fylkesmannen vil for øvrig bemerke at det for partene i prosessen vil være nokså usikkert om de får bevilling til fri sakførsel i forbindelse med en anke til Høyesterett. For det første må saken gjennom «nåløyet» i Kjæremålsutvalget. Der nest kommer at den foreslåtte regelen gir Høyesterett så vid og skjønnsmessig adgang til å gi bevilling til fri sakførsel at det blir umulig for parten å forutse om bevilling blir gitt. Samtidig er både utarbeidelsen av ankeerklæringen og saksforberedelsen forut for Kjæremålsutvalgets behandling vanligvis forbundet med store omkostninger for parten. Anken til Høyesterett i en sak som gjelder små beløp og der sjansen til å vinne fram bedømmes som tvilsom, vil derfor fremdeles være forbundet med stor økonomisk risiko selv om saken er prinsipiell eller av generell interesse. Vi er derfor noe usikre på om den foreslåtte lovendringen vil få ønsket effekt. På lenger sikt kan likevel fast praktisering av regelen gi øket forutberegnelighet.»

Trondheim byretthar en viss forståelse for Høyesteretts forslag, men nevner at det er forbundet med såpass store omkostninger å føre en sak både i første og annen instans at det er et spørsmål om det riktige ville være å styrke muligheten for fri sakførsel generelt.

Agder lagmannsrett er den eneste høringsinstansen som går imot forslaget. Det gis uttrykk for at det kan rettes innvendinger mot at domstolene avgjør søknader om rettshjelp i enkelte sivile saker. Det siteres fra høringsuttalelsen:

«Det er ut fra hensynet til tilliten til domstolenes uhildethet mindre heldig at domstolene på forhånd treffer avgjørelse om økonomisk bi-stand til den ene av partene i en tvist som står for domstolen. I de sakstyper domstolene i dag avgjør søknader om fri rettshjelp etter rettshjelploven § 18, skal det i prinsippet ikke foretas noen prosedabilitetsvurdering. Det vises til rundskriv G-73/96 side 75. De prinsipielle innvendingene mot at domstolene treffer forvaltningsvedtak av denne art forsterkes når vilkårene er skjønnsmessige, spesielt når det vil inn-gå en prosedabilitetsvurdering. Etter forslaget fra Høyesterett vil domstolen få en meget vid skjønnsmessig adgang til å innvilge fri retts-hjelp.»

Flere av høringsinstansene, deriblant *Heggen og Frøland sorenskriverembete*, er inne på at problemet for den store del av det rettssøkende publikum, er

høye advokatsalærer og stramme økonomiske vilkår for innvilgelse av fri sakførsel i første og annen instans.

3.3 Departementets vurderinger

Departementet er etter høringen av den oppfatning at Høyesteretts adgang til å innvilge fri sakførsel bør utvides slik at også saker av prinsipiell interesse i større grad omfattes av ordningen. Sett hen til Høyesteretts rettsavklarende funksjon, anses det som viktig at domstolen får mulighet til å prøve saker som har betydning ut over den enkelte sak uavhengig av partenes økonomi. Etter departementets mening taler dette for å innføre en regel som nevnt ovenfor. Bortsett fra *Agder lagmannsretts* synes alle høringsinstansene å være enig i dette.

Departementet ser ikke betenkeligheter i forhold til Høyesteretts uhildethet i forbindelse med innvilgelse av fri rettshjelp. I denne forbindelse vises det til St. meld. nr. 25 (1999-2000) Om fri rettshjelp side 70 der en generell utvidelse av domstolenes innvilgelseskompetanse i fri sakførselsaker er drøftet:

«Etter departementets vurdering vil det være hensiktsmessig at domstolenes kompetanse i fri sakførselsaker utvides slik at domstolene får innvilgelseskompetanse i alle saker som skal opp for domstolene. Domstolene vil være den instans som har det beste grunnlag for å vurdere de faktiske og juridiske sider ved den sak det søkes om fri rettshjelp til. Domstolen vil gjennom stevning og prosesskrifter sitte på den informasjon som fylkesmannen ofte etterspør i disse sakene. Ved å flytte kompetansen til domstolen vil bare én offentlig instans være involvert. Dette vil gjøre det enklere for publikum å finne frem i systemet. En slik ordning vil også kunne bidra til at hele saksprosessen tar kortere tid ved at en slipper å avvente utfallet av søknaden hos fylkesmannen før en foretar rettergangsskritt.»

Det siteres videre fra samme side:

«Hovedregelen bør etter dette være at søknader om fri sakførsel avgjøres av den domstol som skal behandle søknadens realitet.»

Når det gjelder det foreliggende forslag, bemerkes at det i dette ikke ligger at domstolen skal vurdere om parten har mulighet for å vinne frem med saken. Forslaget er begrunnet i et ønske om at Høyesterett kan henvise til behandling flere saker som blant annet gjelder små beløp, men som kan ha prinsipiell interesse.

Departementet har forståelse for innvendingen om at det fortsatt vil kunne være usikkert for partene i prosessen om de får bevilling til fri sakførsel i forbindelse med en anke til Høyesterett, idet kriteriene i forslaget er skjønnsmessige. Departementet vil peke på at hensikten med forslaget er at Høyesterett selv skal gis adgang til å vurdere behovet for å gi fri sakførsel slik at man kan få prøvet saker av prinsipiell interesse. Det vises også til høringsnotatet hvor det fremheves at «sakens prinsipielle interesse» er et reelt rettslig vilkår som Høyesterett må forholde seg til.

Etter departementets syn vil uttrykket «sakens prinsipielle interesse» i stor grad måtte antas å omfatte også de tilfeller som Høyesterett i høringssvaret omtaler som «saker av generell interesse». Departementet har derfor funnet å ville ta ut «andre grunner» fra forslaget i høringsnotatet. Det vil da bare

være saker der Høyesterett finner det rimelig ut fra «sakens prinsipielle interesse» at retten kan gi bevilling til fri sakførsel selv om en part ikke oppfyller de økonomiske vilkårene i § 8. Denne endringen vil gjøre kriteriet for innvilgelse av fri sakførsel noe mindre skjønnsmessig og derved, i alle fall på sikt, øke forutberegneligheten for brukerne av rettsapparatet.

Lovendringen vil etter departementets syn ikke medføre at motparten overføres en større økonomisk risiko forbundet med saken. Det antas ikke at Høyesterett vil ha vanskeligheter med å pålegge den tapende part omkostningsansvar i et tilfelle der ankesaken er finansiert ved fri rettshjelp etter vedtak av Høyesterett selv.

I forhold til høringsnotatet er det foretatt en liten presisering av ordlyden for å få klart frem at det er Høyesterett selv som skal foreta vurderingen.

I høringsnotatet er det foreslått at den nye regelen tas inn i rettshjelploven som nytt annet ledd i § 10 ettersom bestemmelsen også gjelder dispensasjon fra de økonomiske vilkår for innvilgelse av fri sakførsel. Departementet er imidlertid nå kommet til at forslaget heller bør plasseres i en egen bestemmelse. Det foreslås at den nye reglen tas inn i rettshjelploven som ny § 21 a. På denne måten får man samlet alle bestemmelser der retten kan innvilge fri sakførsel, samtidig som bestemmelsen kommer tydeligere frem.

4 Om endring av reglene om valg av meddommere/ lagrettemedlemmer/skjønnsmenn/ jordskiftemeddommere

4.1 Forslaget i høringsbrevet

I *høringsbrevet* fra Justisdepartementet 28. september 1999 forslag nr. 8 om endring av reglene om valg av meddommere/lagrettemedlemmer/skjønnsmenn/jordskiftemeddommere heter det:

«Endring av reglene om valg av meddommere/lagrettemedlemmer/skjønnsmenn/jordskiftemeddommere

Stortinget fattet 13. april 1999 følgende vedtak:

«Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang av dagens praksis ved utvelging av lekdommere til by-, herreds- og lagmannsrettene, herunder å fremme forslag om endring av domstoloven med sikte på å utelukke stortingsrepresentanter fra å bli valgt som lagrettemedlemmer, meddommere og skjønnsmenn.»

En totalgjennomgang av reglene for utvelging av lekdommere er nødvendig for å forenkle dagens til dels kompliserte regelverk, og for å vurdere enkelte sentrale spørsmål ved lekdommerordningen. En slik gjennomgang, som også vil omfatte medlemmene av forliksrådet, vil etter planen igangsettes i 2000. Departementet vil ha som mål å gjennomføre eventuelle lovendringer i god tid før neste valg av lekdommere, som finner sted etter kommunevalget i 2003. Aktuelle spørsmål som vil kunne bli vurdert, er blant annet hvordan man best kan sikre seg at domstollovens krav til lekdommernes skikkethet blir oppfylt, størrelsen på meddommerutvalgene, om lekdommere bør velges på ubestemt tid, om det bør innføres grenser for adgangen til å gjenvelge lekdommere, spørsmål knyttet til politikere som lekdommere og om fylkestinget skal velge skjønnsmenn.

En gjennomgang av reglene for utvelging av lekdommere er et omfattende arbeid som kan ta noe tid. Departementet ønsker derfor å fremme to endringsforslag allerede nå: ett om innføring av øvre aldersgrense, og ett om at stortingsrepresentanter skal utelukkes fra valg.»

Punkt A i høringsbrevet om fastsettelse av en øvre aldersgrense for meddommere følges ikke opp i denne proposisjonen. Forslaget vil bli vurdert av et utvalg som skal se nærmere på reglene for valg av lekdommere. Utvalget ble nedsatt ved kgl. res. 9. mars 2001. Det vil avgi sin innstilling innen 1. juli 2002.

«B. Endring av reglene om hvem som er utelukket fra valg - Stortingets representanter

I domstoloven §§ 65-68 finner vi reglene for hvem som kan velges som meddommer og lagrettemedlem, og hvem som kan kreve seg fritatt for valg.

Stortingsrepresentanter er pr. i dag ikke utelukket fra valg som meddommer eller lagrettemedlem. Stortingsrepresentanter kan heller ikke kreve seg fritatt, annet enn der de har gyldig forfall i den enkelte sak.

Stortinget er Norges lovgivende forsamling. Det kan stilles spørsmål ved om rollen som lovgiver er forenlig med rollen som meddommer eller lagrettemedlem. Justisdepartementet har ingen grunn til å tro at stortingsrepresentanter som har utført verv som meddommere, ikke har klart å skille rollen som dommer fra rollen som lovgiver. Likevel kan dette utad oppfattes som en uheldig sammenblanding av to statsmakter - den lovgivende og den dømmende. Dette innbyr ikke til den nødvendige tillit til dommernes uavhengighet.

Statsråder er i dag utelukket fra valg som meddommer eller lagrettemedlem, jf. domstoloven § 66 nr. 1. Etter Justisdepartementets syn er det i denne sammenheng ingen grunn til at stortingsrepresentanter skal stilles annerledes enn statsråder.

De hensyn som gjør seg gjeldende i forhold til stortingsrepresentanter, kan også anføres i forhold til vararepresentanter.

Departementet foreslår på bakgrunn av dette følgende endring i domstoloven § 66:

§ 66 skal lyde:

Utelukket fra valg er:

1. *Stortingets representanter og vararepresentanter,*
2. statsrådets medlemmer,
3. øvrighetspersoner,
4. embetsmenn i dømmende stilling og rettsskrivere,
5. tjenestemenn ved påtalemyndigheten, politiet og fengslene ,
6. prester i statskirken og prester eller forstandere i registrerte trosamfunn,
7. praktiserende advokater.

Dersom en slik endring gjennomføres, vil det ikke lenger være noen grunn til å beholde regelen i domstoloven § 105 annet ledd siste setning, der vervet som medlem av Stortinget listes opp blant de offentlige verv som regnes som gyldig forfall for meddommere og lagrettemedlemmer.

Departementet foreslår derfor følgende endring i domstoloven § 105:

§ 105 annet ledd siste setning skal lyde:

«For lagrettemedlemmer og meddommere regnes ingen andre offentlige verv som gyldig forfall enn vervet som medlem av fylkesting, militærtjeneste og tjeneste ved høyere rett.»

4.2 Høringsinstansenes syn

Alle høringsinstansene som uttaler seg om spørsmålet, er positive til forslaget om å utelukke stortingsrepresentanter fra valg til meddommer eller lagrettemedlem. Dette gjelder *Trondheim byrett, Asker og Bærum herredsrett, Nord-Troms herredsrett, Namdal sorenskriverembete, Halden sorenskriverembete, Solør sorenskriverembete, Romsdal sorenskriverembete, Senja sorenskriverembete, Riksadvokaten, Hordaland statsadvokatembeter, fylkesmannen i Nord-Trøndelag og Asker og Bærum politidistrikt.*

4.3 Departementets vurderinger

Departementet går inn for å utelukke stortingsrepresentanter og vararepresentanter fra å kunne velges til meddommere og lagrettemedlemmer. Dette

vil også omfatte valg til skjønnsmenn (jf. lov om skjønn og ekspropriasjonssaker 1. juni 1917 nr. 1 § 14 annet ledd, der det sies at reglene i domstoloven §§ 64-69 gjelder tilsvarende) og jordskiftemeddommere (jf. lov om jordskifte 21. desember 1979 nr. 77 § 8, som viser til at utvalget kommer i stand etter reglene i domstoloven).

Utad vil det kunne oppfattes som en sammenblanding av den lovgivende og den dømmende statsmakt om stortingsrepresentanter opptrer som lekdommere. I tillegg kan det være vanskelig for stortingsrepresentantene selv å gå over fra å drive politisk arbeid og til å utøve rollen som uavhengig dommer.

Departementet foreslår på dette grunnlag at stortingsrepresentanter og deres vararepresentanter føyes til listen i domstoloven § 66 over grupper som er utelukket fra valg. Samtidig foreslås å endre bestemmelsen i domstoloven § 105 annet ledd siste setning slik at vervet som medlem av Stortinget ikke lenger regnes som gyldig forfall for meddommere og lagrettemedlemmer.

5 Om endring av reglene om postforkynning

5.1 Forslagene i høringsbrevet

I *høringsbrevet* fra Justisdepartementet 28. september 1999 forslag nr. 9 om endring av reglene om postforkynning heter det:

«A. Adgang for utenriksstasjonene til å foreta postforkynning

Justisdepartementet er sentralmyndighet i rettsanmodningssaker som gjelder forkynning av dokumenter for personer bosatt i utlandet.

Etter domstoloven § 180 tredje ledd annet alternativ kan forkynning for personer som har kjent bopel eller oppholdssted i utlandet skje «gjennom vedkommende norske legation eller konsulat hvis den fremmede lovgivning ikke er til hinder».

I praksis utfører utenriksstasjonene selv kun forkynning overfor norske statsborgere. Det må anses som alminnelig statspraksis at et lands utenriksrepresentasjon har en slik adgang til å foreta forkynning overfor egne borgere. Prinsippet er bl.a. nedfelt i Konvensjon om forkynning i utlandet av rettslige og utenrettslige dokumenter på sivil- og handelsrettens område av 15. november 1965 artikkel 8.

Domstoloven § 180 tredje ledd gir kun den nødvendige internrettslige hjemmel for at utenriksstasjoner kan foreta forkynning i saker knyttet til norsk prosess. Bestemmelsen sier ikke noe om fremgangsmåten for slik forkynning. Det må legges til grunn at domstoloven kapittel 9 også regulerer fremgangsmåten ved forkynning i slike tilfeller, jf. E. Alten: Domstoloven med kommentarer, 3. utgave, Oslo 1961 side 139:

«Forkynnelser i utlandet skal etter hovedregelen i tredje ledd utføres av stedets myndigheter etter de der gjeldende regler, mens norske myndigheter som utfører forkynnelser utenlands følger denne lovs regler.»

Domstoloven kapittel 9 hjemler tre ulike hovedformer for forkynning; postforkynning i § 163 a, personlig forkynning ved stevnevitne i § 165 og underhåndsforkynning i § 179. Domstoloven § 163 a annet ledd har en uttømmende oppregning av hvilke myndigheter som kan forestå postforkynning. Utenriksstasjonene er ikke nevnt her. Det følger dessuten uttrykkelig av forskrift om postforkynning 11. oktober 1985 nr. 1810 § 1 tredje ledd at forskriften bare gjelder forkynning i Norge.

Departementet opplever en ikke ubetydelig økning i antall begjæringer om forkynning i utlandet og ofte også i meget fjerntliggende strøk. For utenriksstasjonene kan forkynningsoppgaven til tider være arbeidsbelastende og ta mye tid. Det finnes tilfelle der den dokumentene skal forkynnes for er bosatt så langt unna nærmeste utenriksstasjon at det vil være både tidkrevende og dyrt for vedkommende å møte fram ved utenriksstasjonen, og tilsvarende om utenriksstasjonens personell skal reise til vedkommende. Bruk av private stevnevitner kan være kostbart.

På bakgrunn av ovennevnte vil det kunne være hensiktsmessig om også norske utenriksstasjoner kunne få adgang til å utføre postforkynning. Dette vil ofte være tidsbesparende for den som rekvirerer forkyn-

ningen og dessuten innebære større sikkerhet for at forkynning faktisk vil bli utført.

Reglene om postforkynning etter domstoloven § 163 a første ledd gjelder bare forkynning av dokumenter fra de offentlige myndigheter som er nevnt i annet ledd. De offentlige myndigheter som er nevnt i annet ledd er samtidig de eneste myndighetene som kan foreta postforkynning. Annet ledd er altså utformet slik at det blir avgjørende for om postforkynning skal benyttes at den offentlige myndighet som skal ha et dokument forkynt, er positivt oppregnet i bestemmelsen.

Det finnes en rekke bestemmelser om forkynning i lovverket. Dokumenter blir forkynt fra mange forskjellige etater, f.eks. fra Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern, Trygderetten og bygningsrådene. Begrunnelsen for å lage et system der bare dokumenter fra et begrenset antall offentlige myndigheter kunne postforkynnes, var i følge forarbeidene (Ot. prp. nr. 62 (1984-85) side 15 flg.) at det gir bedre oversikt over forkynningsordningen. Man fant det upraktisk å knytte altfor mange desentraliserte enheter, med et til dels meget begrenset antall årlige forkynninger pr. enhet, til postforkynningsordningen. Det ble også lagt vekt på at enkelte dokumenter ikke egner seg for postal forkynning.

Utenriksstasjonene skiller seg fra de myndigheter som er nevnt i § 163 a annet ledd ved at de ikke forkynner egne dokumenter, men dokumenter fra andre organer eller personer - også fra organer som ikke omfattes av postforkynningsordningen. Dersom det skal åpnes for at utenriksstasjonene skal kunne foreta postal forkynning, blir det et spørsmål om adgangen skal begrenses til dokumenter fra de myndigheter som er nevnt i § 163 a annet ledd, eller om det også skal åpnes for postal forkynning av dokumenter fra andre. Det kan også tenkes et alternativ hvor hovedregelen er at adgangen er begrenset til dokumenter fra de myndigheter som er nevnt i § 163 a annet ledd, men med mulighet for postforkynning av andre dokumenter i særlige tilfelle. Dette kan f.eks. være tilfelle der det er forbundet med betydelige vanskeligheter eller fare å forkynne på annet vis.

Det antas at forkynninger fra myndigheter som ikke er nevnt i domstoloven § 163 a annet ledd utgjør en ubetydelig del av det samlede antall forkynninger. For oversiktens skyld bør man derfor etter departementets syn begrense utenriksstasjonenes adgang til å foreta postforkynning til å gjelde for dokumenter fra myndighetene nevnt i domstoloven § 163 a annet ledd.

Dette kan f.eks. skje ved at domstoloven § 180 tredje ledd endres slik:

«Ellers foregår forkynnelse for personer, som har kjent bopel eller oppholdssted i utlandet, på den måten som der er hjemlet, eller gjennom vedkommende norske utenriksstasjon, herunder postalt etter reglene i § 163 a dersom dokumentet skal forkynnes fra de myndigheter som der er nevnt, hvis den fremmede lovgivning ikke er til hinder.»

Som det fremgår av forslaget foreslås at betegnelsen «legation eller konsulat» endres til «utenriksstasjon». I samsvar med internasjonal praksis brukes ikke lenger betegnelsen «legasjon» på noen av Norges utenriksstasjoner. Utenriksstasjon omfatter ambassader, konsulære stasjoner og delegasjoner, jf. lov av 18. juli 1958 nr. 1 (utenriksloven) § 3.

Etter departementets syn bør domstoloven § 163 a inneholde en henvisning til § 180 tredje ledd. Vi foreslår derfor at § 163 a første ledd endres slik:

«Dokumenter som skal forkynnes fra de offentlige myndigheter som er nevnt i annet ledd, også der dette skjer gjennom norsk utenriksstasjon etter § 180 tredje ledd, sendes til den de skal forkynnes for direkte gjennom postoperatør, enten i vanlig brev vedlagt mottakskvittering eller i rekommandert brev. Forliksrådets dokumenter kan også forkynnes i vanlig brev uten mottakskvittering.»

Det er med hjemmel i domstoloven § 163 a gitt nærmere regler om postforkynning i forskrift 11. oktober 1985 (postforkynningsforskriften). Disse forskriftene gjelder ikke ved forkynning utenfor Norge. Dersom man gjennomfører de endringer som ovenfor er foreslått i domstoloven §§ 163 a og 180, bør postforkynningsforskriften gjøres gjeldende også ved forkynning i utlandet. Behovet for endringer i forskriften er nærmere omtalt nedenfor under C.»

Punkt B og C fra høringsbrevet er ikke tatt med her, da disse omhandler endringer i postforkynningsforskriften.

5.2 Høringsinstansenes syn

De aller fleste høringsinstansene som uttaler seg om spørsmålet er positive til forslaget. Dette gjelder *Borgarting lagmannsrett, Agder lagmannsrett, Oslo byrett, Trondheim byrett, Nord-Troms herredsrett, Halden sorenskriverembete, Senja sorenskriverembete, Hordaland statsadvokatembete, Bodø politidistrikt, Trondheim politidistrikt, Asker og Bærum politidistrikt, Politiembetsmennenes Landsforening og Samarbeidsutvalget for forliksråd og hovedstevnevitner i byene. Solør sorenskriverembete* ser ikke betenkeligheter ved forslaget.

5.3 Departementets vurderinger

Ingen av høringsinstansene har innvendinger mot at utenriksstasjonene gis adgang til å foreta postforkynning. Som hovedregel vil dette kun gjelde overfor norske statsborgere. Departementet anser dette som en praktisk og tidsbesparende ordning.

Når det gjelder spørsmålet om adgangen skal begrenses til dokumenter fra de myndigheter som er nevnt i domstoloven § 163 a annet ledd, eller om det også skal åpnes for postal forkynning av dokumenter fra andre, er det kun *Samarbeidsutvalget for forliksråd og hovedstevnevitner i byene* som har uttalt seg. De ønsker at også forliksrådets dokumenter skal omfattes av ordningen.

Departementet har sett nærmere på spørsmålet. Begrunnelsen for at det i dag bare er dokumenter fra et begrenset antall offentlige myndigheter som kan postforkynnes, er i følge forarbeidene, Ot.prp. nr. 62 (1984-85), at det gir bedre oversikt over forkynningsordningen. Dette hensynet gjør seg ikke i like stor grad gjeldende hvis utenriksstasjonene gis adgang til å postforkynne i utlandet. Da blir anmodningen om forkynning oversendt Justisdepartementet, som er sentralmyndighet for rettsanmodninger til og fra utlandet. Deretter oversendes dokumentene videre til den aktuelle ambassade. I disse sakene foreligger det derfor en helt annen sentral kontroll enn ved postforkynning internt i Norge. Departementet har på denne bakgrunn kommet til at det vil være ønskelig at utenriksstasjonene får adgang til å postforkynne dokumenter uavhengig av om forkynningen er begjært av de myndigheter som er nevnt i

§ 163 a annet ledd eller av andre. I motsetning til i høringsbrevet er departementet derfor nå av den oppfatning at utenriksstasjonene bør gis en generell adgang til postforkynning. Dette anses som den mest oversiktlige og enkleste ordningen. Det foreslås at endringene innarbeides i domstoloven § 180 tredje ledd nytt annet punktum.

I motsetning til i høringsbrevet ser departementet det nå ikke som nødvendig at domstoloven § 163 a om postforkynning inneholder en henvisning til domstoloven § 180 tredje ledd.

Med hjemmel i domstoloven § 163 a er det gitt nærmere regler om postforkynning i forskrift 11. oktober 1985 nr. 1810 (postforkynningsforskriften). Denne forskriften gjelder ikke ved forkynning utenfor Norge. Gjennomføres de ovenfor nevnte endringer, må postforkynningsforskriften gjøres gjeldende også ved forkynning i utlandet.

6 Om adgang til å varsle sosialkontorene ved begjæring om fravikelse av fast eiendom

6.1 Forslaget i høringsbrevet

I *høringsbrevet* fra Justisdepartementet 28. september 1999 forslag nr. 10 om adgang til å varsle sosialkontorene ved begjæring om fravikelse av fast eiendom heter det:

«Adgang til å varsle sosialkontorene ved begjæring om fravikelse av fast eiendom

I saker etter tvangsfullbyrdsesloven kapittel 11 om tvangsdekning i realregistrerte formuesgoder og kapittel 12 om tvangsdekning i adkomstdokument til leierett til bolig, kan namsretten varsle sosialkontoret når det er grunn til det. Dette følger direkte av tvangsfullbyrdsesloven §§ 11-8 tredje ledd og 12-5 første ledd.

Loven sier ingenting om slik varsling i saker etter tvangsfullbyrdsesloven kapittel 13 om tvangsfullbyrdelse av krav på annet enn penger. Slikt varsel kan særlig være aktuelt i saker om fravikelse av fast eiendom etter § 13-2 tredje ledd bokstav a). Det vil i praksis si utkastelse på grunn av misligholdt betaling av husleie. Hos namsmannen i Oslo følges den praksis at sosialkontoret varsles i slike saker. Praksisen er begrunnet i at de samme hensyn som ligger bak §§ 11-8 tredje ledd og 12-5 første ledd også gjør seg gjeldende ved fravikelse av fast eiendom. En fravikelse er en akutt situasjon for saksøkte, som ofte vil være nødt til å kontakte sosialkontoret for å få hjelp til å dekke forfalt leie eller til å skaffe et nytt sted å bo for seg selv og eventuelle familiemedlemmer. Det viser seg dessverre ofte at sosialkontoret kontaktes for sent til å avverge fravikelse eller til å skaffe et hensiktsmessig sted å bo. Et tidlig varsel til sosialkontoret vil i mange tilfeller kunne bedre saksøktes og eventuelle familiemedlemmers situasjon.

Justisdepartementet har i brev til namsmannen i Oslo uttalt at det er en god og forsvarlig praksis å varsle sosialkontoret når det er grunn til det i slike saker. For å sikre en mer enhetlig praksis over hele landet foreslås en lovendring, slik at adgangen til å varsle sosialkontoret fremgår uttrykkelig. Etter departementets syn bør ikke adgangen begrenses til å gjelde tilfeller som nevnt i § 13-2 tredje ledd bokstav a). Adgangen bør være generell og stå åpen også i andre tilfeller der namsmyndigheten finner det nødvendig ved fravikelse av fast eiendom.

På denne bakgrunn foreslås det at tvangsfullbyrdsesloven § 13-6 om foreleggelse av begjæringen tilføyes et nytt tredje ledd:

«Ved begjæring om fravikelse av fast eiendom kan namsmyndigheten varsle sosialkontoret når det er grunn til det.»

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.»

6.2 Høringsinstansenes syn

Alle høringsinstansene som uttaler seg om spørsmålet, støtter forslaget. Dette gjelder *Agder lagmannsrett, Trondheim byrett, Asker og Bærum herredsrett,*

Nord-Troms herredsrett, Namdal sorenskriverembete, Halden sorenskriverembete, Stjør- og Verdal sorenskriverembete, Inderøy sorenskriverembete, Senja sorenskriverembete, Romsdal sorenskriverembete, Hadeland og Land sorenskriverembete, Trondheim byfogdembete, Politiembetsmennenes Landsforening, Norges lensmannslag, Bodø politidistrikt, Den Norske Advokatforening, Kommunenes Sentralforbund, fylkesmannen i Nord-Trøndelag og Bergen kommune.

Politiembetsmennenes Landsforening tilføyer at den situasjonen som har ledet frem til fravikelsen ofte vil være godt kjent for sosialkontoret, og at det derfor vil kunne være begrenset hva sosialkontoret kan bidra med.

Trondheim byfogdembete viser til at det i NAMSÅK under fravikelsessaker, ligger inne standardbrev til sosialkontoret.

Om utforming av bestemmelsen uttaler *Inderøy sorenskriverembetefølgende*:

«Heller ikke her har jeg innvendinger. Dog finner jeg at utkastet til nytt 3. ledd i tvangsfullbyrdsloven § 13-6 bør lyde:

Ved begjæring om fravikelse av fast eiendom bør namsmyndigheten varsle sosialkontoret når det er grunn til det.

På denne måten gis en oppfordring til namsmannen om å gi varsel.»

6.3 Departementets vurderinger

Departementet er etter høringen av den oppfatning at det bør innføres en varslingsregel.

I høringsrunden er departementet blitt gjort kjent med at det også enkelte andre steder enn i Oslo er praksis for å varsle sosialkontoret ved fravikelse av fast eiendom. Det anses imidlertid ønskelig med en lovendring slik at man oppnår en mer enhetlig praksis. Som *fylkesmannen i Nord-Trøndelag* nevner vil en slik regelendring gi sosialtjenesten bedre forutsetninger for å oppfylle sin plikt til å finne midlertidig husvære for dem som ikke klarer det selv, jf. sosialtjenesteloven § 4-5.

Departementet er enig med *Inderøy sorenskriverembete* i at tvangsfullbyrdsloven § 13-6 nytt tredje ledd bør utformes som en bør-regel. Namsmyndigheten gis med dette en oppfordring til å varsle sosialkontoret.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Kun ett av forslagene antas å ha nevneverdige økonomiske og administrative konsekvenser. Dette gjelder forslag om utvidet adgang for Høyesterett til å innvilge fri sakførsel. Det åpnes her for skjønnsmessige vurderinger, og det vil derfor være vanskelig å si noe om i hvor mange saker pr. år det vil bli innvilget fri sakførsel. Det er derfor også vanskelig å si noe om de årlige utgiftene som følger av forslaget. Det er grunn til å tro at utgiftene vil variere noe fra år til år, alt etter hva slags saker som blir anket til Høyesterett.

I høringsbrevet av 28. september 1999 har man antatt at forslaget vil kunne medføre utgifter i størrelsesorden 1-2 mill. kr pr. år. I 1996 belastet Høyesterett Justisdepartementets budsjett kapittel 470 post 70 (fri sakførsel etter retts-hjelploven) med kr 2 520 253,-. I 1997 var beløpet kr 2 781 308,- og i 1998 var det kr 2 379 428. I forhold til forslaget i høringsbrevet har departementet besluttet å endre forslaget slik at det nå kun er i saker med prinsipiell interesse Høyesterett vil kunne innvilge fri sakførsel og altså ikke også i saker der det ville være rimelig «av andre grunner». Det antas at utgiftene med dette vil reduseres noe slik at de neppe vil overstige kr 1 mill. pr. år.

Forslaget om å utelukke Stortingets representanter og vararepresentanter fra valg som meddommere vil kunne bidra til å øke tilliten til dommernes uavhengighet. Forslaget antas ikke å medføre økonomiske eller administrative konsekvenser.

Under punkt 5 foreslås det at utenriksstasjonene gis adgang til å foreta postforkynning. Forslaget vil føre til redusert arbeidsbelastning for utenriksstasjonene. I tillegg vil vi anta at utenriksstasjonene vil få reduserte utgifter knyttet til den praktiske gjennomføringen av forkynningen. Forslaget vil videre innebære tidsbesparelse for den som rekvirerer forkynningen, samt økt sikkerhet for at forkynning faktisk vil bli utført.

Forslaget om å varsle sosialkontorene ved begjæring om fravikelse av fast eiendom vil sikre en mer enhetlig praksis. Det antas ikke å medføre nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser.

8 Merknader til de enkelte bestemmelser

8.1 Til endringer i domstoloven

Til § 66

Om bakgrunnen for endringen viser departementet til punkt 4.3 ovenfor. Endringen av *punkt 1* i bestemmelsen innebærer at Stortingets representanter og vararepresentanter utelukkes fra å bli valgt til meddommere, lagrettemedlemmer, jordskiftemeddommere og skjønnsmenn. Blir en meddommer eller et lagrettemedlem valgt til stortingsrepresentant eller varamedlem i løpet av de fire årene vedkommende står i utvalget over meddommere og lagrettemedlemmer, vil vedkommende kunne slettes fra utvalget etter reglene i domstoloven § 81 annet ledd.

De øvrige punktene i bestemmelsen forskyves med ett nummer.

Til § 105

Det vises til punkt 4.3 ovenfor. Verv som medlem av Stortinget strykes fra listen i domstoloven *§ 105 annet ledd siste punktum* over verv som regnes som gyldig forfall for meddommere og lagrettemedlemmer. Det anses ikke lenger å være behov for regelen. Det vises i denne forbindelse til endringen i domstoloven § 66 ovenfor.

Til § 180

Det vises til punkt 5.3 ovenfor. I bestemmelsens *tredje ledd første punktum* endres «legation eller konsulat» til «utenriksstasjon» da betegnelsen «legation» ikke lenger er i bruk. Utenriksstasjon omfatter blant annet ambassader, konsulære stasjoner og delegasjoner, jf. lov om utenrikstjenesten 18. juli 1958 nr. 1 § 3.

Ved tilføyselsen i *tredje ledd annet punktum* gis norske utenriksstasjoner adgang til å postforkynne dokumenter. Som hovedregel vil dette dreie seg om forkynning overfor norske statsborgere. I bestemmelsen vises det til domstoloven § 163 a første ledd første punktum. Adgangen til postforkynning er ikke begrenset til å gjelde dokumenter fra myndigheter nevnt i domstoloven § 163 a annet ledd. Utenriksstasjonene gis således en generell adgang til å postforkynne alle typer dokumenter.

8.2 Til endringer i lov om fri rettshjelp

Til ny § 21 a:

Det vises til punkt 3.3 ovenfor. Ved *ny § 21 a* gis Høyesterett mulighet til å innvilge fri sakførsel hvis den finner det rimelig ut fra sakens prinsipielle interesse, selv om en part ikke fyller de økonomiske vilkårene i rettshjelploven § 8. Det vil være opp til Høyesterett om det skal innvilges fri rettshjelp. Ved vurde-

ringen bør det blant annet ses hen til inntekts- og/eller formuesoverskridelsens størrelse. Det skal ikke foretas noen bedømmelse av om parten har mulighet til å vinne frem med saken. For øvrig skal det foretas en konkret vurdering av om den aktuelle saken har sider ved seg som kan ha prinsipiell interesse.

8.3 Til endringer i tvangsfullbyrdelsesloven

Til § 13-6

Om bakgrunnen for endringen vises til punkt 6.3 ovenfor. Ved *nytt tredje ledd* gis namsmyndigheten en oppfordring til å varsle sosialkontoret ved fravikelse av fast eiendom. Det må foretas en konkret vurdering av om varsel skal gis, jf. «når det er grunn til det». Namsmyndigheten må ved vurderingen legge vekt på om det er behov for at sosialkontoret kobles inn i saken på et tidlig tidspunkt. Det vil særlig være aktuelt med underretning til sosialkontoret der namsmyndigheten har grunn til å tro at saksøkte ikke vil eller kan ordne opp for seg og dette vil ramme hans familie eller ham selv hardt.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

8.4 Ikrafttredelse av endringene

Forslag om adgang for namsmyndigheten til å varsle sosialkontorene ved begjæring om fravikelse av fast eiendom, kan tre i kraft så snart namsmyndighetene er informert om at ordningen er vedtatt. Det tas sikte på at forslaget om å gi Høyesterett utvidet adgang til å innvilge fri sakførsel, vil kunne tre i kraft 1. juli 2001 når finansiering av ordningen er på plass.

Forslaget om å gi utenriksstasjonene adgang til postforkynning, forutsetter endringer i forskrift 11. oktober 1985 nr. 1810 (postforkynningsforskriften) før endringene kan iverksettes.

Forslaget om å utelukke Stortingets representanter og vararepresentanter fra valg til meddommere/lagrettemedlemmer/skjønnsmenn/jordskiftemeddommere kan først tre i kraft etter at kommunene og domstolene er informert, slik at representanter som allerede står i utvalgene kan slettes, jf. domstoloven § 81, eller forbigås i tilfelle uttrekking, jf. domstoloven § 91. Departementet tar sikte på at dette skal kunne skje i løpet av et par måneder etter at eventuelle endringer er vedtatt, og at ikrafttredelsestidspunktet kan fastsettes samtidig med at Kongen sanksjonerer Stortingets lovvedtak.

Justis- og politidepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov om domstolene og lov om fri rettshjelp mv. (postforkynning og utvidet adgang til fri sakførsel i Høyesterett mv.).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov om domstolene og lov om fri rettshjelp mv. (postforkynning og utvidet adgang til fri sakførsel i Høyesterett mv.) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om endringer i lov om domstolene og lov om fri rettshjelp mv. (postforkynning og utvidet adgang til fri sakførsel i Høyesterett mv.)

I

I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven) gjøres følgende endringer:

§ 66 skal lyde:

Utelukket fra valg er:

- 1. *Stortingets representanter og vararepresentanter,*
- 2. statsrådets medlemmer,
- 3. øvrighetspersoner,
- 4. embetsmenn i dømmende stilling,
- 5. tjenestemenn ved påtalemyndigheten, politiet og fengslene,
- 6. prester i statskirken og prester eller forstandere i registrerte trossamfunn,
- 7. praktiserende advokater.

§ 105 annet ledd skal lyde:

Til gyldig forfall medregnes omstendigheter som fører til at vedkommende ikke uten fare for helbred eller velferd eller uten å forsømme viktige og uoppsettelige forretninger eller plikter kunne ha møtt. Som gyldig forfall kan også godtas særlig lang reisetid eller reiselengde mellom bopel og rettssted. For lagrettemedlemmer og meddommere regnes ingen andre offentlige verv som gyldig forfall enn vervet som medlem av *fylkesting*, militærtjeneste og tjeneste ved høyere rett.

§ 180 tredje ledd skal lyde:

Ellers foregår forkynnelse for personer, som har kjent bopel eller oppholdssted i utlandet, på den måte, som der er hjemlet, eller gjennom vedkommende norske *utenriksstasjon*, hvis den fremmede lovgivning ikke er til hinder. *Dokumenter som skal forkynnes av norsk utenriksstasjon, kan forkynnes postalt etter reglene i § 163 a første ledd første punktum.*

II

I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp gjøres følgende endringer:

Om lov om endringer i lov om domstolene og lov om fri rettshjelp mv. (postforkynning og utvidet adgang til fri sakførsel i Høyesterett mv.)

Ny § 21 a skal lyde:

§ 21 a Utvidet myndighet for Høyesterett til å innvilge fri sakførsel
Når en sivil sak er henvist til behandling i Høyesterett, kan retten gi bevilling til fri sakførsel selv om en part ikke fyller de økonomiske vilkår i § 8, hvis den finner det rimelig ut fra sakens prinsipielle interesse.

III

I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring (tvangsfullbyrdesloven) gjøres følgende endring:

§ 13-6 nytt tredje ledd skal lyde:

Ved begjæring om fravikelse av fast eiendom bør namsmyndigheten varsle sosialkontoret når det er grunn til det.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.
